

FERENCZY MÚZEUMI
CENTRUM

SZENTENDRÉJE

VAJDA
LAJOS

VAJDA Lajos | Csendélet patkó alakú asztalon | Still-life on a Horseshoe-Shape Table | 1934 | pasztell, papír | pastel on paper | 898 x 624 mm | Ferenczy Múzeumi Centrum | Ferenczy Museum Center | Szentendre | Itsz.: 83.12

Nesko de Littmanov sírja a Szerb temetőben | Tomb of Nesko de Littmanov,
Serbian Cemetery | 1830 körül | ca. 1830 | fotó | photo: 2022

Vajda Lajos (1908–1941), a 20. századi magyar avantgárd/modern képzőművészet kiemelkedő alkotójának élete és művészete elválaszthatatlan Szentendrétől. A város jellegzetes motívumai, építészeti és természeti öröksége, rejtett kincsei és különleges atmoszférája megtermékenyítően hatott Vajda progresszív művészeti szemléletére. A *Vajda Lajos Szentendrėje* című kiállítás, az elmúlt évek kutatásainak eredményeit is bemutatva, a művész egy-egy alkotását kapcsolja össze Szentendre ikonikus részleteivel, a művészi motívumokat az eredeti ősforrásokkal, az életművön keresztül felvillantva Szentendre városának helytörténeti vonatkozásait, gazdag és megőrzésre méltó múltját, valamint 21. századi jelenét.

Vajda Lajos viszonya Szentendre városképéhez, a település sajátos hangulatához, a helyi hagyományhoz és a különböző motívumokhoz folyamatosan változott. Vajda családja 1922-ben települt le a Duna-parti városban, pár évig Lajos is itt élt, majd a teleket Budapesten, a nyarakat pedig Szentendrén töltötte. A város jellegzetes házai, belső udvarai, valamint templomai már 1924-ben megjelentek tanulmányrajzain, és a település különböző részletei változó hangsúlyokkal egészen 1937-ig felbukkannak művészetében. 1927 és 1930 között az útkereső Vajda főleg tónusos, a látványt precízen leképező városképeket, Szentendre „nagy látványait” örökítette meg: a kacskaringós Kígyó utcát, a Templomdombról feltáruló páratlan panorámát, a Bükkös-patak partját és jellegzetes jegenyefáit. 1928 körül a Képzőművészeti Főiskolán megismert kortársak és Kassák Lajos hatására a síkkonstruktivizmussal is kísérletezett, és bár nem szakadt el a város témájától, az ekkor készült kompozícióit az épületek és tájképi elemek geometrikus formák mentén történő absztrakciója jellemzi. 1930 és 1933 között Párizsban élt, majd visszatérésekor művészetében

KORNISS Dezső | Siremlék | Tomb | 1950 | olaj, gouache, vászon | oil and gouache on canvas | 45 × 35 cm | Nudelman Gyűjtemény | Nudelman Collection

a válság jelei mutatkoztak. 1934-től Korniss Dezsővel került közelebbi baráti és alkotókapcsolatba, akivel kölcsönösen ösztönözték egymást. 1934–1935 körül készült képein Szentendre újabb aspektusaira figyelt fel Vajda: a város homlokzatai, jellegzetes építészeti megoldásai színes és síkba transzponált formában bukkannak fel. 1936 körül Korniss-sal közösen találták ki a „szentendrei programot”, amelynek középpontjában népi motívumok gyűjtése állt.

Érdeklődésüket nem etnológiai szempontok vezérelték, hanem azokat a nép(i)művészeti elemeket keresték, amelyekben egyszerre sajátos karaktert, ugyanakkor állandósult jelentést véltek felfedezni. Fő kérdésük az volt, hogy milyen módon válhatnak a kiüresedett kultikus-szagrális formák a kortárs művészet új forrásává. Vajda 1936 és 1937 között már egészen közlelőli figyeli a várost, nem a nagy látványokat építi be transzparens rajzaiba, hanem az apró, szinte észrevétlen szentendrei motívumokat: mint a Belgrád-székesegyház építáfiumának koponyája, a különböző felekezetű temetőkben felbukkanó faragványok és érdekes sírjelek, a Szamárhely kútját díszítő bronzrózsa vagy az út mentén található pléhkrisztusok. Motívumrögzésére általában jellemző a formai egyszerűség és a lényegyet tükröző precizitás. Vajda Lajos 1938-tól radikálisan és véglegesen szakít a Szentendre-tematikával, ekkortól az archaikus-primitív-törzsi művészet ősi formarendje uralkodik álarcain és szürrealista tájképein. 1939 és 1940 nyarán két utolsó, aktív alkotói időszakát tölti Szentendrén, ekkor már a pismányi Haluskai tanyán dolgozik. Hatalmas méretű szénrajzai organikus élményekből táplálkoznak, de a kép síkját az ismétlődő vonalokból épülő absztrakt, ám dinamikus formák és a gesztusok kiáradása jellemzi. Vajda Lajos 1941. szeptember 8-án tbc-s betegsége szövődményeiben hunyt el Budakeszin.

A kiállítás célja, hogy összekapcsolja Vajda művészetét Szentendre városának múltjával és felmutassa a tradícióból táplálkozó progressió útjait. A motívumok megtermékenyítő hatását és vándorlását mutatja be az utolsó terem, ahol Vajda művészetének egyik alapvető jelképét, az ikon- és pléhkrisztusból kialakult bábufigura eredetét, majd az 1968 és 1975 közötti időszakban a szentendrei művészek körében történő továbbélését és formai-tartalmi módosulásait vizsgáljuk.

Kurátor: Szabó Noémi művészettörténész

VAJDA Lajos | Sirplasztika (Álló női alak köedénnyel) | Sepulchre with Statue of Standing Woman and Stoneware | 1937 | ceruza, kollázs, papír | pencil, collage on paper | 315 x 270 mm | Ferenczy Múzeumi Centrum | Ferenczy Museum Center Szentendre | ltsz.: 83.48

KIÁLLÍTÓ MŰVÉSZEK:

VAJDA Lajos

AKNAY János
BALOGH László
BARCSAY Jenő
BÁLINT Endre

DEIM Pál
KORNISS Dezső
MATYÓFALVI Gábor
ef ZÁMBÓ István

DEIM Pál | Csend II. | Silence II | 1968 | tempera, papír | tempera on paper
580 × 820 mm | Ferenczy Múzeumi Centrum | Ferenczy Museum Center
Szentendre | Itsz.: 71.74

The life and work of Lajos Vajda (1908–1941), a pre-eminent creator of Hungary's 20th-century avant-garde and modern art, are inseparable from Szentendre. The town's distinctive motifs, its architectural and natural heritage, its hidden treasures and unique atmosphere were an ample source of inspiration for Vajda's progressive outlook on art. The exhibition entitled *Lajos Vajda's Szentendre* connects some of the artist's works to iconic sights in the town, establishes the links between the artistic motifs and their original sources, and highlights, through the lens of the oeuvre, the history of the town, a rich past that is worth conserving, and its present in the 21st century.

Lajos Vajda's relationship to the townscape of Szentendre, its distinctive atmosphere, the local tradition and the various motifs changed continuously. Vajda's family moved to the town on the Danube in 1922, and Lajos lived here for a few years, before starting to spend the winters in Budapest and the summers in Szentendre. The characteristic houses, yards and churches appeared in drawn studies as early as 1924, and the various details of the town would appear in his art, with different emphases, until 1937. Between 1927 and 1930, Vajda, who was in search of his voice, created mainly tonal, precise views of the town, capturing the 'great sights' of Szentendre: the winding Kígyó Street, the unparalleled panorama from Templomdomb, the banks of the Bükkös Brook and the characteristic poplars that grow there. Around 1928, under the influence of his contemporaries at the Academy of Fine Arts and Lajos Kassák, he also experimented with flat constructivism, and although he did not break with the subject of the town, his compositions at this time are characterized by an abstraction of the buildings and the elements of the natural scenery by the use of geometric

BARCSAY Jenő | Gond II. | Trouble II | 1975 | olaj, karton | oil on cardboard
30 × 40 cm | Ferenczy Múzeumi Centrum | Ferenczy Museum Center
Szentendre | ltsz.: 78.219

forms. Between 1930 and 1933, he lived in Paris, and on his return home, he experienced an artistic crisis. In 1934, he met Dezső Korniss, and they became close friends and collaborators, who motivated each other. Around 1934–1935, his works revealed an interest in another aspect of Szentendre, with the facades and characteristic architectural solutions of the town transposed into flat, colour planes. Around 1936, he and Korniss devised the 'Szentendre programme,' which was centred around the collection of folk motifs. Their interest was not ethnological, and they were instead in search of those elements of folk art that they thought both had a distinctive character and an established meaning. What they wanted to find out, above all, was how cultic or sacred forms, which had become void of meaning, could become sources of something new in contemporary art. Between 1936 and 1937, Vajda was observing the town very closely,

incorporating in his transparent drawings not the great sights of Szentendre but the small, almost imperceptible motifs, such as the skull on a monument in the wall of Belgrade Cathedral, the carvings and interesting tombs in the cemeteries of the different denominations, the bronze rose decorating the pump on Szamárhegy, or the roadside tinplate crucifixes. Vajda's records of the motifs are generally characterized by formal simplicity and a precision that reflects the essence. In 1938, Lajos Vajda radically and definitively broke with the Szentendre-related themes, and the formal vocabulary of archaic, primitive or tribal art came to inform his masks and surrealist landscapes. In the summers of 1939 and 1940, he spent his last two active creative periods in Szentendre, working at the Haluskai's farm in Pismány. His vast charcoal drawings draw on organic experiences, but the plane of the picture is characterized by an outpouring of abstract but dynamic forms and gestures, constructed from repeated lines. Lajos Vajda died of complications of tuberculosis on 8 September 1941 in Budakeszi.

This exhibition aims to connect Vajda's art to the past of the town of Szentendre, and to show the ways of such progression that draws on tradition. We demonstrate the stimulating effect and migration of motifs in the last room, where we examine the origin of the dummy figure that developed from representations of Christ in icons and on roadside tinplate crucifixes, and its sustenance by Szentendre artists between 1968 and 1975, the transformations of its form and meaning.

Curator: Noémi Szabó, art historian

VAJDA Lajos | Ikonos önarckép | Icon-like Self-portrait | 1936 | pasztell, papír
pastel on paper | 900 × 600 mm | Ferenczy Múzeumi Centrum | Ferenczy
Museum Center | Szentendre | Itsz.: 83.35

EXHIBITING ARTISTS:

Lajos VAJDA

János AKNAY
László BALOGH
Jenő BARCSAY
Endre BÁLINT

Pál DEIM
Dezső KORNISS
Gábor MATYÓFALVI
István ef ZÁMBÓ

A KIÁLLÍTÁSHOZ KAPCSOLÓDÓ PROGRAMOK

NOVEMBER 11. SZOMBAT, 16:00

RENDAHAGYÓ MEGNYITÓ | Vajda Lajos Szentendréje

Szabó Noémi művészettörténész, a kiállítás kurátorának tárlatvezetése a megújult kiállításon.

A programra regisztráció szükséges:
regisztracio@muzeumicentrum.hu

NOVEMBER 19. VASÁRNAP, 10:00

CSALÁDI NAP | Szentendrei motívumkereső

Szentendre-kollázs-készítés kicsiknek és nagyoknak.

Helyszín: Ferenczy Múzeum, Szentendre, Kossuth utca 5.

A programra regisztráció szükséges:
muzeumpedagogia@muzeumicentrum.hu
Belépő: 700 Ft/ fő (6 év alatt és 1 fő kísérőnek ingyenes)

DECEMBER 7. CSÜTÖRTÖK, 11:00

ADVENTI SZENIOR CSÜTÖRTÖK

Szabó Noémi művészettörténész, a kiállítás kurátorának tárlatvezetése a megújult kiállításon.

Programjegy: 1200 Ft

DECEMBER 16. SZOMBAT, 13:00 - 15:00

ADVENT A MÚZEUMBAN | Vendégségben Szentendrén

Egy rövid motívumkereső séta után saját tervezésű pecséteket készítünk. Új nyomdászattal szentendrei kompozíciókat nyomtatunk és elkészítjük karácsonyi összeállításunkat is: egyedi csomagolópapírt, ajándékkártyát és képeslapot. A felnőtteknek a foglalkozás ideje alatt Szabó Noémi, a kiállítás kurátora Vajda Lajos motívumainak nyomában városi tematikus sétát vezet.

A programra regisztráció szükséges:
muzeumpedagogia@muzeumicentrum.hu

JANUÁR 19. PÉNTEK, 16:00

TÁRLATVEZETÉS

Vajda öröksége. Novotny Tihamér, művészettörténész tárlatvezetése.

FEBRUÁR 24. SZOMBAT, 15:00

MÚZEUM KORZÓ | Vajda Lajos motívumainak nyomában

A művészet- és helytörténeti séta során felfedezzük Vajda Lajos művein megjelenő szentendrei motívumokat: a jól ismert helyszíneket és a titkos részleteket egyaránt.

Inklúzió: Vajda Múzeum
Sétajeggyel látogatható.

- A kiállítás online katalógusa elérhető itt:
The online catalogue of the exhibition is available here:
<https://femuz.hu/vajda-lajos-szentendreje/>
- A kiállításához kapcsolódó programokról bővebben:
<https://femuz.hu/vajda-lajos-szentendreje/>
<https://www.facebook.com/ferenczymuzeumicentrum>
- **Hírlevél feliratkozás** (hírek, programok, érdekességek a Ferenczy Múzeumi Centrum életéből):
www.femuz.hu
- A kiállítás belépőjeggyel látogatható. A belépőjegy a jegymester.hu-n, a Ferenczy Múzeumban, a Kovács Margit Kerámiamúzeumban, a MűvészetMalomban, a Czóbel Múzeumban, illetve a Tourinform irodában kapható! A Vajda Múzeumban nem üzemel jegypénztár.
- A programváltoztatás jogát fenntartjuk!
- Vajda Múzeum, Hunyadi u. 1.

A broszúra a VAJDA LAJOS SZENTENDRÉJE - Vajda motívumvilágának nyomában című kiállítás alkalmából készült.
Vajda Múzeum, Ferenczy Múzeumi Centrum, Szentendre,
2023. november 12. – 2024. szeptember 8.

This brochure was published on the occasion
of the exhibition entitled LAJOS VAJDA'S SZENTENDRE -
The Origins of Vajda's Motifs at the Vajda Museum,
Ferenczy Museum Center, Szentendre,
12 November 2023 – 8 September 2024

Kiadja | Publisher Ferenczy Múzeumi Centrum

Felelős kiadó | Publication overseen by PROSEK Zoltán

Kurátor | Curator SZABÓ Noémi

Grafikai terv | Graphic design HERR Ágnes

Fotó | Photo DEIM Balázs

Angol fordítás | English translation MIHÁLY Árpád

Nyomda | Press Pannónia Nyomda Kft.

A borítón | on the cover

VAJDA Lajos: Szigetmonostori ablak | Window in Szigetmonostor
1935 | 480 x 450 mm | Ferenczy Múzeumi Centrum
Ferenczy Museum Center | Szentendre | Itsz.: 83.23

© szerzők | The authors

© fordítók | The translators

© Ferenczy Múzeumi Centrum, 2023

A broszúra szerzői jogilag védett. A kiadó előzetes írásos hozzájárulása nélkül részleteiben sem reprodukálható. | All rights reserved.
No part of this brochure can be reproduced without express written permission from the publisher.

FERENCZY MÚZEUMI
CENTRUM

VAJDA
MÚZEUM

Nemzeti
Kulturális
Alap

swicongroup

KULTÚRA.HU

ARTISBUSINESS

ÚjMűvészet®

fidelfo

PAPAGENO

Szentendre

